

*Wat zijn de grootste uitdagingen voor de welzijnszorg?
Hoe ziet de toekomst eruit?
Denkers uit binnen- en buitenland leggen hun visie voor.*

Marli Huijer pleit ervoor om ons levenseinde betekenis te geven

“ER ZIJN GEEN GRENZEN AAN ONZE PERSOONLIJKE GROEI”

We zijn welvarend en leven langer dan ooit tevoren, maar aan sterven hebben we een broertje dood. Onterecht. Net door ons sterven te accepteren zouden we een beter leven kunnen leiden, zegt de Nederlandse filosofe Marli Huijer. Ze pleit voor een praktijk van solidariteit over generaties heen.

Tekst Harold Polis | Foto Jan Locus

Hoe willen we sterven? En wat is voor ons het juiste moment om van het leven afscheid te nemen? Over die vragen heeft de Nederlandse filosofe Marli Huijer een prikkelend essay geschreven, *De toekomst van het sterven*. Huijer is emeritus hoogleraar publieksfilosofie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en voormalig medicus.

U hebt het in uw boek over ‘het rechthoekige leven’. We willen heel oud worden, maar niet meer lijden.

Marli Huijer: “Het rechthoekige leven is een ideaal dat zo oud is als de mens zelf. Je wil helemaal niet weg uit dit leven. En als het moet, dan liefst snel aan het einde, en niet aan het begin of met veel klachten. Dat ideaal is sinds het midden van de twintigste eeuw steeds meer werkelijkheid geworden. We zijn steeds langer gaan leven en takelen langer af. Het ideaal van het rechthoekige leven contrasteert dus met de werkelijkheid, waarin iedereen op

“Hoe kan ik er zelf aan bijdragen dat het sociale weefsel tussen oud en jong in stand blijft?”

het eind zo’n tien à vijftien jaar aan het wegsterven is.”

OP ZOEK NAAR MEER BETEKENIS

We hebben als samenleving heel lang en intens aan de verlenging van het leven gewerkt.

“Er is geen democratisch debat geweest over wat we ervan vonden dat we steeds meer leven erbij kregen. Er is ook nooit iemand die geklaagd heeft. In het eerste coronajaar is er een aantal maanden afgegaan van die gemiddelde levensverwachting. Dat veroorzaakte best wat

paniek. Er zit een enorme discrepantie tussen die toegenomen levensverwachting en het feit dat we er in ons denken geen aandacht aan besteden.”

De getuigenissen van ouderen die zich eenzaam en verlaten voelen zijn legio. Mensen voelen zich achtergelaten en lijden eraan dat ze niet meer meetellen.

“Enerzijds hebben we de levensverwachting opgerekt en anderzijds hebben we een pensioenstelsel opgetuigd waar je vanaf 67 uit de werksfeer wordt gezet. Het oorspronkelijke idee was dat je nog vijf jaar leefde en voor je stierf alles zou doen wat je nog niet gedaan had. Dat strookt niet meer met de werkelijkheid. Mensen hebben soms nog decennia voor zich, terwijl ze hun maatschappelijke status kwijt zijn, of ze nu bakker zijn of hoogleraar.”

“De meeste tachtigplussers in Nederland voelt zich eenzaam. In Nederland is het

FILOSOFE MARLI HUIJTER:

“Het gaat erom dat je je een onderdeel van een netwerk en een geschiedenis voelt. Dat is voor mij belangrijker dan een jaartje meer of minder leven.”

nu al zover dat ouderenzorg niet gegarandeerd kan worden. Je kan wel roepen dat we alles moeten investeren in de verlenging van de gemiddelde levensduur. Als je echter geen zorg en geen sociaal netwerk kan garanderen, zit je wel met een wrange tegenstelling. Helaas brengen veel ouderen die enorme hoeveelheid extra jaren vaak betekenisloos door.”

U schrijft dat we met zijn allen in een ethische discussie zijn terechtgekomen over het goede leven en het goede einde.

“De discussie is zeker ethisch, maar ook sociaal en politiek. Hoelang kun je doorgaan met het oprekken van het leven van mensen? Wat doe je mensen misschien wel aan? Is dit werkelijk wat mensen willen? Is dit het goeie leven dat de samenleving moet nastreven?”

OVER GENERATIES HEEN

U pleit voor een toenadering van generaties, voor een samenleven over generaties heen. Mensen moeten volgens u tijdens hun actieve leven zelf dat einde wat meer in het oog houden.

“Als je een samenleving ziet als een optelsom van individuen, dan heb je eigenlijk geen samenleving. Mensen zijn op alle fronten afhankelijk van mekaar. Het besef van die afhankelijkheid zou een reden moeten zijn om na te denken over de organisatie ervan. Ik ben 68. Als ik me realiseer dat ik de laatste levensfase ingaan en nood zal hebben aan sociale contacten, dan is het belangrijk dat ik investeer in mijn netwerk. Wat gebeurt er in mijn buurt en hoe kan ik in mijn buurt betekenisvol zijn? Het einde van je werkende

leven hoeft niet tot gevolg te hebben dat je leven betekenisloos wordt. Je kan de wereld rondreizen en van het ene hedonistische plezier naar het andere rennen, maar ooit komt het moment dat je afhankelijk wordt van anderen.”

“Hoe moet een samenleving voor ouderen zorgen? Je moet je ook afvragen welke rol je zelf speelt. Hoe kan ik eraan bijdragen dat het sociale weefsel tussen oud en jong in stand blijft? De slechtst mogelijke oplossing zijn grijze dorpen vol ouderen versus de Randstad vol hippe jongeren die geen idee hebben wat lijden en sterven inhoudt. Die jongeren hebben er belang bij dat het sociale weefsel bestaat, anders zullen ze zelf nooit leren omgaan met het einde van het leven.”

U pleit eigenlijk voor limieten in een tijd dat velen blijven dromen van onsterfelijkheid.

“Er zijn wel degelijk grenzen aan de levensduur. Er zijn ook grenzen aan de groei en aan de druk die we op de aarde leggen. Het lijkt me geen goed idee dat mensen niet meer dood zouden gaan. We zouden als haringen in een ton moeten leven. *(lacht)*”

“Er zitten uiteraard geen grenzen aan de groei die je als mens doormaakt. Je kan op allerlei manieren blijven groeien en je betekenis veranderen, meer betekenen voor je familie en je vrienden. Dit is geen competitie. Het gaat erom dat je je een onderdeel van een netwerk en een geschiedenis voelt. Dat is voor mij belangrijker dan een jaartje meer of minder leven.”

» Marli Huijter, *De toekomst van het sterven*, Pluim, 2022, 151 p. ISBN 9789493256842

» Lees het volledige interview met Marli Huijter op weliswaar.be